

UMUMIY O'RTA TA'LIM O'QUVCHILARINING MATEMATIK
TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISH QOBILIYATINI OSHIRISH

Ermamatova Maftuna Ermamatovna
O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti
e-pochta manzil: ermamatovamaftuna80@gmail.com
Ma'rufova Durдона Ozodovna
O'zbekiston -Finlandiya pedagogika instituti talabasi
Abdug'afurova Rayxona shuhratjon qizi
O'zbekiston -Finlandiya pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Mazkur tezisda yuqori sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlash qobiliyatini matematika darslarida shakllantirishning ahamiyati, fikrlashning dolzarbligi xususida;

Kalit so'zlar: Mantiq, fikrlash, maqsad, tafakkur, qobiliyat, ijodiy, mustaqil fikrlash, jarayon, idrok, axborot, pedagogik tayyorgarlik, o'qitish, tayyorlik,

Аннотация: В данной диссертации подчеркивается важность формирования способности логического мышления старшеклассников на уроках математики, актуальность мышления

Ключевые слова: Логика, мышление, цель, мышление, способность, творческое, самостоятельное мышление, процесс, восприятие, информация, педагогическая подготовка, обучение, готовность,

Abstract: This dissertation emphasizes the importance of developing the ability of logical thinking of high school students in mathematics lessons, the relevance of thinking;

Key words: Logic, thinking, goal, thinking, ability, creative, independent thinking, process, perception, information, pedagogical training, teaching, readiness.

Bugun mamlakatimizda innovatsion rivojlanish sohasiga oid ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish borasida salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Ilm-fan yutuqlarini raqamlashtirish va yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb qilishga qaratilgan islohotlar samara beryapti. Ilm-fan va texnika yutuqlarini keng

qo'llagan holda iqtisodiyot tarmoqlariga, ijtimoiy va boshqa sohalarga zamonaviy innovatsion texnologiyalarni tezkor joriy etish O'zbekiston Respublikasi jadal rivojlanishining muhim sharti hisoblanadi. Shu boisdan mamlakatimizda innovatsion rivojlanish sohasidagi qator dasturlar, chora-tadbirlar tizimli va izchil amalga oshirilayapti. Yoshlarimiz mashg'ulotlar davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, yuqori ilmiy natijalarga ega bo'lgan laboratoriyalar, axborotkommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish yuqoridagi ishlarni amalga oshirishning bosh poydevori bo'lib hisoblanadi.

Buyuk yunon faylasufi Suqrot "O'zingni bilsang-olamni bilasan" degan edilar. Biz hamma vaqtda, kundalik hayotimizda, ilmiy faoliyatimizda ham fikr yuritimiz. Lekin, mantiq ilmini bilmasdan turib fikr yuritishimiz mushkul. Mantiq olamdagi qonuniy, zaruriy bog'lanish va aloqalar, tartib va izchillik, tafakkurning ichki aloqadorligi, turli qarashlar orasidagi mantiqiy bog'lanishlarni o'z ichiga olgan bo'lib, bizni hech bir narsaga befarq bo'lmay, sinchkov qarashga, har bir voqea - hodisaga holis baho berishimizga, shu yo'l bilan muntazam va izchil fikr yuritishimizga va har qanday oqilona fikrlarimizni isbotlay bilishimizga o'rgatadi. Mantiq ilmi

qonun – qoidalarini atroflich o'rganish va mustaqil fikr yuritish qobiliyatini rivojlantirish orqali amaliy hayot uchun kerakli xulosalar chiqarish, davr ruhini anglash, voqea – hodisalarni haqqoniy tahlil qilish oson kechadi.

Fanlararo bog'lanish hodisasi ko'p o'lchamli. U mazmunining ko'p qirraliligi, o'qitish metodlari va shakllarining turli-tumanligi bilan ajralib turadi. Bu esa yuqori sinf o'quvchilarida matematika darslaridagi faoliyati bilan o'zaro bog'lanish asosini tashkil qiladi. O'qitishda fanlararo bog'lanishni amalga oshirish muammosining yuzaga kelishi matematika fanini ta'lim jarayonining o'quvchi ongida real dunyoning turli hodisalari to'g'risidagi bilimlarni alohida tizimli shakllantirishga yordam beradigan tuzilmaviy predmeti sababli paydo bo'lgan.

Ma'lumki, fanlararo bog'lanish hodisasi ko'p o'lchamli. U mazmunining ko'pqirraliligi, o'qitish metodlari va shakllarining turli-tumanligi bilan ajralib turadi. Bu esa yuqori sinf matematika darslarida o'quvchilarni o'quv-bilish faoliyati bilan o'qituvchilarning o'qitish faoliyatining o'zaro bog'lanishi asosini tashkil qiladi. O'quvchilarga matematika darslarini o'qitishda fanlararo bog'lanishni amalga oshirish muammosining yuzaga kelishi ta'lim jarayonining o'quvchilar ongida mantiqiy fikrlashni shakllantirishga yordam beradigan tuzilmaviy predmet paydo bo'ladi.

Matematika fani har qanday fanni rivojlantirish uchun muhim omil hisoblanadi. Maktabda matematika ta'limining maqsadlaridan biri o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga yordam berishdir.

Keng ko'lamli psixologik-pedagogik adabiyotlarda (J.I.C.Vigotskiy, S.L.Rubinshteyn, N.F.Talizina, P.Ya.Galperin, N.I. Chuprikova, J.I.M.Fridman, A.M.Matyushkin va boshqalar) mantiqiy tafakkurni rivojlantirish xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Mantiqiy fikrlash qobiliyati ta'limning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi va bu ko'nikmaga o'rgatish bilimlarni uzatish kabi maktabning zaruriy vazifasidir. Matematika maktab o'quvchilarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarni o'z ichiga oladi, bu erda bilimlarni o'zlashtirish va bu bilimlarni o'zlashtirish uchun mantiqiy fikrlashni amalga oshirilishi mumkin, ammo ular etarli darajada qo'llanilmaydi. O'qitish mazmunida o'quvchilarning matematik tayyorgarligiga qo'yiladigan talablarda maktab o'quvchilarini asosiy mantiqiy tushunchalar bilan tanishtirish yoki ularda mantiqiy savodxonlik va mantiqiy madaniyatni rivojlantirish ko'rsatilmagan. Matematikani o'rganish natijasidagina o'quvchilardan geometrik miqdorlarni hisoblash masalalarini yecha olish, masalalar yechish jarayonida argumentlar olib borish, hisoblashga oid, kattaliklar orasidagi funksional bog'lanishlarni aniqlashga oid, bog'lanishlarni grafik talqin qilishga oid, shuningdek, isbotlash masalalarini yecha bilish talab etiladi.

Mantiqiy fikrlash yuqori sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlash madaniyatini o'stirishga, masala yechish uchun zarur bo'lga bilimlar (qoida, dalil, qonun, teorema, ta'rif) ishga solishga, to'g'ri fikr yuritishga, bahs munozara paytida o'zining va boshqalarning fikr – mulohazalariga tanqidiy munosabatda bo'lishga, hozir javoblikka, suhbatdoshning fikr – mulohazalaridagi xatolarni anglashga yordam beradi. Shuningdek haqiqatni aniqlash, uni yoqlab chiqish, asoslash uchun mantiqiy qoidalardan foydalana bilish, o'z fikrini lo'nda va ishonarli qilib bayon etish ko'nikmalarini hosil qiladi.

Foydalanigan adabiyotlar

1. Jumayev.M.E. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasidan praktikum (OO'Yu uchun) Toshkent "O'qituvchi" nashriyoti, 2004 yil
2. R.A.Habib. O'quvchilarni matematik tafakkurini shakllantirish Toshkent "O'qituvchi" nashriyoti, 1980 yil.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent, «Fan va texnologiya», 2008 yil 27-28 b.
4. Azimovna M. S., Shokhrukhovich U. F., Sodirovich U. B. Problems in the Implementation of Quality Management Systems in Small Business Enterprises //Eurasian Research Bulletin. – 2022. – T. 7. – C. 54-57.
4. Ibragimova G. Interfaol o'qitish metodlari va texnologiyalari asosida talabalarni
5. M. Ermamatova. "10-11-sinf o'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning didaktik asoslari " "KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI" mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman, 451-bet
6. M.E.Ermamatova "MATEMATIKA DARSLARIDA YUQORI SINIF O'QUVCHILARINING MANTIQUIY TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISH OMILLAR" "AMALIY VA TABIIY FANLARNI O'QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI: MUAMMO, YECHIM VA YUTUQLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMAN 154-bet